

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І  
ТУРИЗМУ**

**Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та  
дорадництва**

**ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ  
СПІВПРАЦІ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
до практичних занять**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»  
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»  
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»  
денної форми навчання

Розробник: професор кафедри, д.держ.управл., доцент Євсюкова О.В.  
доцент кафедри, к.е.н., доцент Москвічова О.С.

**327(477):061.1ЄС**

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» укладено відповідно до вимог підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і компетентностей галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» та висвітлено основні вимоги та завдання які виносяться на розгляд на практичні заняття з курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці».

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва «24» жовтня 2024 р., протокол №5 та на засіданні Методичної комісії ННІ неперервної освіти і туризму «24» жовтня 2024 р., протокол №3.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 30.10.2024 р.)

**Розробник:** Євсюкова Оксана Володимирівна, доктор наук з держ. управління, доцент;  
Москвічова Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент.

**Рецензенти:** Приліпко Сергій Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, в.о. завідувача кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України  
Левицька Інна Ванадіївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» / уклад.: О.В. Євсюкова, О.С. Москвічова, К.: НУБіП, 2024. 63 с.

**НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ  
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ  
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**до практичних занять**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»  
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»  
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»  
денної форми навчання

Укладачі: ЄВСЮКОВА Оксана Володимирівна  
МОСКВІЧОВА Олена Сергіївна

© Євсюкова О.В., 2024

© НУБіП України, 2024

## ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
4. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	12
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	41
6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ	46
7. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ	49
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	

## 1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дисципліна «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» є обов'язковою дисципліною освітньої програми підготовки бакалаврів і сприяє задоволенню освітніх інтересів майбутніх фахівців. Вкрай важливим для майбутнього державного службовця є усвідомлення європейського курсу України та необхідні для цього євроінтеграційні процеси. В сучасних умовах військової агресії східного сусіда, важливим є непохитно дотримуватись європейського вектора розвитку країни, сприяти зміцненню міжнародних відносин і підтримки України у її боротьбі на міжнародній арені.

**Метою** вивчення дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» є оволодіння здобувачами вищої освіти освітнього ступеня бакалавра комплексом сучасних систематизованих знань та формування у них загальних, фахових компетентностей щодо:

- необхідності усвідомлення підтримки курсу європейської та євроатлантичної інтеграції України,
- засвоєння системи знань про європейську інтеграцію, демократію та управління в ЄС,
- демократичні принципи економічного, політичного та соціального регулювання на наднаціональному та національному рівнях ЄС,
- структури та основних напрямів діяльності НАТО,
- формування здатності виявляти та досліджувати проблеми політики європейської та євроатлантичної інтеграції України,
- володіти навичками порівняльного аналізу для вирішення завдань політики міжнародної співпраці у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції.

**Завдання** навчальної дисципліни полягає у формуванні системи знань щодо:

- теоретичної основи та практичної реалізації ідей європейської інтеграції, системи демократії та належного врядування в ЄС;
- засвоєння основних вимог до членства в ЄС, НАТО, підвищення рівня знань та компетентностей щодо проблем та перспектив процесу набуття Україною членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного Договору (НАТО);
- аналізу міжнародно-правового статусу України як сторони в Угоді про асоціацію з Європейським Союзом та його державами-членами; використання отриманих знань у практичній діяльності щодо забезпечення європейської та євроатлантичної інтеграції України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

**знати:**

– понятійно-категоріальний апарат, зміст основних понять, принципи, функції, теорії, механізми та інструменти що стосуються реалізації політики міжнародної співпраці у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції.

– сучасні концепції та моделі європейської інтеграції, основні аспекти формування і становлення європейської єдності;

- специфічні риси європейської демократії та управління у сфері політичного, економічного і соціального прогресу;

- становище України у процесах європейської інтеграції, євроінтеграційні перспективи України.

**вміти:**

– використовувати методiku розробки та етапність реалізації спільних горизонтальних політик ЄС,

– збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань;

– здійснювати управління процесами макро- та мікроекономічного регулювання в ЄС;

– реалізовувати і використовувати механізми та інструменти горизонтальних політик ЄС;

– проводити контроль управлінської результативності горизонтальних та секторальних політик ЄС;

– контролювати параметри міжнародної конкурентоспроможності галузей, регіонів країн Європейського Союзу;

– виявляти регулятивні пріоритети у формуванні системної підтримки малого і середнього бізнесу в ЄС;

– комунікувати і працювати у міжнародному просторі, застосовувати управлінські навички у сфері європейської інтеграційної політики.

**Набуття компетентностей:**

*Загальні компетентності (ЗК):*

**ЗК4.** Здатність бути критичним і самокритичним.

**ЗК5.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

**ЗК6.** Здатність працювати в команді.

**ЗК7.** Здатність планувати та управляти часом.

**ЗК8.** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

**ЗК12.** Навички міжособистісної взаємодії.

**ЗК13.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

*Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):*

**ФК1.** Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання

конфліктів.

**ФК2.** Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

**ФК4.** Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.

**ФК6.** Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

**ФК7.** Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

**ФК11.** Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

*Програмні результати навчання (ПРН):*

**ПРН8.** Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень

Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» складаються практичних завдань, виконання яких вимагає поєднання теоретичних і практичних знань, що дає можливість студентам засвоїти курс та набути навичок застосовувати знання для розв'язання різних проблем на практиці. Конкретні ситуації та практичні завдання є відображенням реального стану об'єкта розгляду. Практичні завдання виконують після опрацювання належної інформації на лекціях та практичних заняттях.

Практичні заняття відповідно до тематичного плану курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» передбачено з 8 тем.

Послідовність підготовки та виконання практичних занять:

- опанування теми за рекомендованою літературою;
- ознайомлення з практичним заняттям та вибір методики його виконання;
- підбивання підсумків на основі отриманих результатів.

Для виконання практичних завдань потрібно використовувати законодавчу базу Європейського Союзу та України з питань державотворення та інтеграції, а також інформаційну базу вітчизняних та закордонних наукових праць.

За підсумками практичних занять викладач виставляє кожному здобувачеві оцінки, які враховуються під час складання екзамену. Здобувачі, які пропустили практичне заняття або отримали незадовільну оцінку, повинні опрацювати пропущені ними теми. В іншому разі здобувач до екзамену не допускається. Завдання до практичних занять розроблені відповідно до затверджених навчальних планів НУБіП України та робочої програми дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» денної форми навчання.

**2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА  
ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ**

<b>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь</b>	
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>
Спеціальність	<i>281 «Публічне управління та адміністрування»</i>
Освітня програма	<i>Публічне управління та адміністрування</i>
<b>Характеристика навчальної дисципліни</b>	
Вид	<i>Обов'язкова</i>
Загальна кількість годин	<i>120</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>4</i>
Кількість змістових модулів	<i>2</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>
Форма контролю	<i>Екзамен</i>
<b>Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання</b>	
Рік підготовки (курс)	<i>II курс</i>
Семестр	<i>3</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>-</i>
Самостійна робота	<i>60 год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>-</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2 год. 2 год.</i>

### 3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Години (лекції/ практичні/ СРС)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання (практичні, СРС)
<b>Змістовий модуль 1. Концептуальні положення та історична генеза євроінтеграційного розвитку та євроатлантичної співпраці</b>				
Тема 1. Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку.	4/4/6	Знати поняття «євроінтеграція». Основні періоди становлення і розвитку ЄС. План Дж. Маршала. Сутність декларації Р. Шумана. Зміст та значення Європейських угод: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951). Римські договори (1957). Єдиний європейський акт (1986). Договір про Європейський Союз (1992). Амстердамський договір (1997). Договір Ніцци (2001). Угода про Конституцію ЄС (2004), Лісабонський договір (2007). Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement). Фундаментальні засади функціонування ЄС. “Три стовпи ЄС”.	Опитування, тестування (в.т.ч. в elearn), дискусії, презентації	8/8
Тема 2. Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу.	4/4/8	Знати специфіку функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Статус Європейської Ради, як політичної організації ЄС та специфіка взаємної залежності між Співтовариствами та ЄС. Європейська Рада та стратегічні напрями розвитку ЄС. Структура Європейської Ради. Рада ЄС (Рада Міністрів). Завдання та конфігурації діяльності Ради ЄС. Особливості статусу Ради Європи. Узагальнення відмінностей юридичного статусу Європейської Ради, Ради ЄС, Ради Європи. Європейська Комісія, як політично незалежна виконавча влада ЄС: роль установи, структура (колегія	Виконання ситуаційних та практичних завдань, тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії	8/8



		«Комісарів»), напрямки діяльності, механізми колективного прийняття рішень. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики, Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів). Принципи правової системи ЄС. Первинне і вторинне законодавство ЄС.		
Тема 3. Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму.	4/4/8	Знати категоріальну сутність, структуру, особливості функціонування Європейського Парламенту, його взаємодію з іншими інституціями ЄС. Історія формування ЄП, як інституції представництва народів Європи. Склад ЄП та його електоральний фундамент. Періодичність роботи ЄП. Обов'язки Президента ЄП. Повноваження Конференції Керівників ЄП. Основні функції ЄП. Вибори до ЄП. Партійно-політичний спектр ЄП. Характеристика партійних фракцій та політичних груп у складі ЄП. Провідні суспільно-політичні ідеології в державах-членах Європейського Союзу. Сучасні риси європейського парламентаризму: генезис розвитку. Однопалатні та двопалатні парламенти європейських країн. Статус Парламентської Асамблеї Ради Європи.	Виконання ситуаційних та практичних завдань, тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії	8/8
Тема 4. Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями.	4/4/8	Володіти загальними принципами права ЄС, Копенгагенські критерії. Особливості виконання Копенгагенських критеріїв Україною. Acquis Communautaire. Система права ЄС: ознаки, особливості, структура. Класифікація норм права ЄС: критерії та види норм. Правова система ЄС. Правовий порядок: первинне, вторинне, додаткове законодавство. Механізми	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	8/8

		прийняття рішень в ЄС, етапи стандартної законодавчої процедури. Інститут лобізму у ЄС.		
Тема 5 Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці.	4/4/8	Знання про НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування. Історіографія відносин НАТО –Україна. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	8/8
Модульний контроль				20
Разом за модулем 1	20/20/38			100
<b>Змістовий модуль 2. Управління євроінтеграційним розвитком України та реалізація спільних політик ЄС у напрямі зміцнення демократичних режимів в країнах європейського континенту</b>				
Тема 6. Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом.	4/4/8	Розуміть на особливостях Європейського вибору України. Зовнішні та внутрішні фактори реалізації євроінтеграційного курсу. Євроінтеграція як процес управління розвитком України: основна проблематика, особливості політичного діалогу, характеристика важливих суспільно-політичних реформ, інтеграційні переваги та перспективи. Програма «Східне партнерство» як зовнішньополітична ініціатива ЄС. Основні сфери співпраці України з ЄС у межах програми «Східне партнерство». Саміти Східного партнерства. Європейська політика сусідств. Ініціатива «Чорноморська синергія». Платформа громадянського суспільства (ПГС) Україна-ЄС. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Програми допомоги ЄС. Європейський інструмент сусідства (ЄІС). Багаторічна	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	14/14

		фінансова перспектива ЄС на 2021-2027 роки.		
Тема 7. Спільні політики Європейського Союзу.	4/4/8	Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа інтеграції до Єврозони. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування. Спільні політики ЄС. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС. Досягнення та виклики ЄС. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	14/14
Тема 8. Європейська соціальна політика	2/2/6	Зміст соціальної політики в ЄС. Соціальна політика як інституційний інструмент та функція сучасної держави. Ціннісна основа Європейської соціальної політики. Європейська соціальна модель. Зміст Соціальної Хартії ЄС. Соціальні стандарти. Стандарти Ради Європи, Стандарти ЄС, Стандарти Організації з безпеки і співробітництва в Європі: межі дотичності та особливості імплементації. Новітня соціальна політика ЄС.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	7/7
Модульний контроль				30
Разом за модулем 2	10/10/22			100
Разом за семестр	30/30/60			70
Екзамен				30

## **4. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

### **Змістовий модуль 1.**

#### **Концептуальні положення та історична генеза євроінтеграційного розвитку та євроатлантичної співпраці**

##### **Тема 1. Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку**

**Мета заняття:** формування здатності виявляти та досліджувати проблеми політики міжнародної співпраці у напрямі євроінтеграції України; володіння навичками аналізу інформаційної джерельної бази, що стосується історії та розвитку ЄС та змісту його основних договірних документів.

Поняття «євроінтеграція». Основні періоди становлення і розвитку ЄС. План Дж. Маршала. Сутність декларації Р. Шумана. Зміст та значення Європейських угод: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951). Римські договори (1957). Єдиний європейський акт (1986). Договір про Європейський Союз (1992). Амстердамський договір (1997). Договір Ніцци (2001). Угода про Конституцію ЄС (2004), Лісабонський договір (2007). Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement). Фундаментальні засади функціонування ЄС. «Три стовпи ЄС».

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [2; 3; 9].

### **Практичне заняття №1**

#### **План**

1. Основні періоди становлення і розвитку ЄС.
  - 1.1. Декларація Р. Шумана.
  - 1.2. Європейські угоди:
    - Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951).
    - Римські договори (1957).
    - Єдиний європейський акт (1986).
    - Договір про Європейський Союз (1992).
    - Амстердамський договір (1997)
2. Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement).

**Форма проведення:** підготовка та публічне обговорення тематичних презентацій по тематиці практичного заняття.

**Хід роботи:** Проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

### **Практичні завдання:**

**Завдання 1.** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Яким чином відбувалося договірне оформлення Європейського Союзу?
2. Особливості феномену – «Стовпи» Європейського Союзу.
3. Зміст Лісабонського договору та його значення для країн-членів Європейської спільноти.
4. Створення Європейської зони правосуддя і безпеки.
5. Інститут Європейського омбудсмена.
6. Особливості функціонування Європейського поліцейського управління.

**Завдання 2.** Підготувати у формі таблиці 1.1 власну відповідь, що стосується систематизації важливих етапів розвитку Європейського союзу та історії інтеграції європейської спільноти.

**Таблиця 1.1**

### **Важливі етапи становлення Європейського Союзу та розвитку європейської інтеграції**

<b>Рік (дата)</b>	<b>Перелік заходів (чи прийняття важливих договорів, угод тощо)</b>
1. 1950-1951 рр.	Одним із засновників Європейського Союзу став французький діяч Жан Монне (1888-1979), який спільно з міністром закордонних справ Р. Шуманом ініціював створення Європейського співтовариства вугілля і сталі.
2. 1957 р.	Римські договори
3. 1959 р.	Створення Європейської зони вільної торгівлі
4. 1965 р.	Договір про злиття: об'єднання виконавчих органів ЄСВС, ЄЕС та Євроатом як органів нинішньої Європейської спільноти.

**Завдання 3.** Ознайомитися зі змістом основних договірних документів, що стосуються становлення ЄС до моменту ратифікації та набуття чинності Лісабонської угоди. Коротко визначити їх сутність.

#### **Питання для обговорення:**

1. Як ви розумієте поняття «європейська інтеграція»? Які основні цілі ставляться перед цим процесом?
2. Які ключові історичні події стали поштовхом до створення об'єднаної Європи?
3. Як вплинула Друга світова війна на розвиток ідеї європейської інтеграції?
4. Які етапи можна виділити в історії розвитку Європейського Союзу? Які особливості характерні для кожного етапу?
5. Які переваги отримують країни-учасниці ЄС від інтеграційних процесів? Чи є в цих процесах недоліки?

#### **Практичне заняття №2**

##### **План**

1. Фундаментальні засади функціонування Європейського Союзу.
  - Асоціація. *Acquis Communautaire*.
  - Спільний ринок.
  - Шенгенська зона.
  - Європейська валюта.
2. Європейські інструменти сприяння демократії та правам людини.
  - Система права ЄС.
  - Створення Європейської зони правосуддя і безпеки.
  - Європейський омбудсмен.
  - Європейське поліцейське управління.

**Форма проведення:** підготовка та публічне обговорення тематичних презентацій по тематиці практичного заняття.

#### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Підготувати індивідуальне завдання на тему «*Адвокація інтересів України у...*» (сфери функціонування держави за наступними напрямом):

- сфері наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу (ЄС);

- сфері охорони навколишнього середовища;
- сфері енергетики;
- транспортній сфері;
- транскордонного співробітництва;
- сфері технологій та космосу;
- сфері юстиції та внутрішніх справ<sup>4</sup>
- сфері торгівлі та інвестицій;
- сфері спільної зовнішньої безпекової політики<sup>4</sup>
- інформаційній, медіа-сфері<sup>4</sup>
- сфері міграції;
- сфері освіти;
- напрямі реформування судової системи, системи органів прокуратури та правоохоронних органів;
- напрямі боротьби з відмивання грошей,
- напрямі боротьби з фінансування тероризму,
- напрямі боротьби з організованою злочинністю;
- у напрямі правової допомоги у цивільних та кримінальних справах громадян.

*Методичні рекомендації до виконання завдання:*

У даному завданні, студентом мають бути проаналізовані основні принципи та стан співпраці у даній сфері чи за певним напрямом на сучасному етапі;

- окреслено основні проблеми та пріоритети;
- визначено або запропоновано перспективи з врахуванням суспільно-політичної ситуації в Україні, модернізації публічного управління та дотримання євроінтеграційного курсу розвитку української держави.

Розподіл тематики між студентами здійснюється старостою академічної групи. Теми не повинні повторюватися у роботах студентів, оскільки виконання вказаного завдання має включати аналітично-творчий характер, креативність, системність мислення, індивідуальність та самостійність тощо.

### **Питання для обговорення:**

1. Як ви вважаєте, чи можлива глибша інтеграція Європи у сфері безпеки та оборони? Які виклики можуть виникнути?
2. Яку роль відіграють інституції ЄС (Європейська комісія, Європарламент, Рада ЄС) у процесі європейської інтеграції?
3. Як розширення ЄС вплинуло на його функціонування та основні напрями політики?

4. Що таке євроінтеграційний курс України, і як він відображає сучасний стан відносин України та ЄС?

5. Які сучасні виклики стоять перед Європейським Союзом у контексті інтеграції? Як вони можуть вплинути на майбутнє ЄС?

## **Тема 2. Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу**

**Мета заняття:** розвиток умінь й навичок аналізу щодо функціонування Європейського Союзу; співставлення й виявлення проблемних аспектів функціонування основних інституцій Європейського Союзу та їх участь у формуванні євроінтеграційної політики української держави; стимулювання креативного мислення та вміння висловлювати свої ідеї у різних формах.

Специфіка функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Статус Європейської Ради, як політичної організації ЄС та специфіка взаємної залежності між Співтовариствами та Європейським Союзом. Європейська Рада та стратегічні напрями розвитку ЄС. Структура Європейської Ради. Рада Європейського Союзу (Рада Міністрів). Завдання та конфігурації діяльності Ради Європейського Союзу. Особливості статусу Ради Європи. Узагальнення відмінностей юридичного статусу Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Європейська Комісія, як політично незалежна виконавча влада ЄС: роль установи, структура (колегія «Комісарів»), напрями діяльності, механізми колективного прийняття рішень. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики, Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів). Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство. Європейського Союзу.

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [2; 3; 5].

### **Практичне заняття №3**

#### **План**

1. Специфіка функціонування:

- Європейської Ради,
- Ради Європейського Союзу,
- Ради Європи.

2. Європейська Комісія: особливості статусу, структура, напрями діяльності.

**Форма проведення:** креативний проєкт «Мій Європейський Союз» : як я бачу інституції ЄС».



**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

### **Практичні завдання:**

**Завдання 1** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Охарактеризуйте інституції Європейського Союзу, як відповідні органи ЄС, що представляють і забезпечують загальні для всіх країн-членів інтереси.
2. Чому саме Європейська Комісія, на Вашу думку, має неформальну назву, як «двигун європейської інтеграції». Надайте власне пояснення вказаної термінології, що стосується особливостей функціонування Європейської комісії.
3. Назвіть основні джерела права Європейського Союзу. Акцентуйте власну увагу на характеристиці, саме, загальних принципів права ЄС.
4. Яка процедура укладання договору про співпрацю ЄС з країною, яка не є членом Європейського Союзу.
5. Яке місце в системі Європейського судочинства займає Європейський Суд із прав людини
6. Які основні напрями діяльності Європейського центрального банку. Яким чином здійснюється фінансова підтримка держав-членів ЄС.

**Завдання 2.** Пропонується створити креативний проєкт, у якому варто описати європейську інституцію, її роботу, значимість та можливі покращення щодо її функціонування.

*Методичні вказівки до виконання завдання:*

Для вказаного необхідно обрати будь-яку інституцію Європейського Союзу, ознайомитися з її історією основними функціями структурою завданнями та роллю, опрацювати інформацію про поточні виклики, з якими стикається обрана інституція та досягнення.

Забезпечити виконання креативної компоненти – підготувати есе в кількості 500-700 слів про те, як би Ви організували роботу цієї інституції, якщо були б її керівником.

Опишіть ваші пріоритети, цілі та пропозиції щодо покращення діяльності даної інституції.

**Завдання 3.** Проаналізувати актуальну інформації, що стосується функціонування інституцій Європейського Союзу, зазначити, хто з

європейських лідерів очолює, вказані інституції. Акцентувати увагу на їх ролі, що стосується євроінтеграції України, вказавши на основні політичні рішення, щодо України.

### **Питання для обговорення:**

1. Які основні інституції Європейського Союзу, та яку роль вони виконують у функціонуванні ЄС?
2. Як взаємодіють між собою Європейська комісія, Європейський парламент та Рада ЄС у процесі ухвалення рішень?
3. Яку роль відіграє Європейський суд (Суд ЄС) у забезпеченні правопорядку та дотриманні норм ЄС?
4. Що таке принцип верховенства права у правовій системі Європейського Союзу, і як він впливає на правові системи держав-членів?
5. Які основні етапи проходить законодавча ініціатива в ЄС? Які інституції беруть участь у цьому процесі?

### **Практичне заняття №4**

#### **План**

1. Суд ЄС,
  - Європейський суд із справ людини,
  - Верховний представник зовнішньої та безпекової політики,
  - Європейський Суд аудиторів.
2. Європейський центральний банк.
  - Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів).
3. Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство. Європейського Союзу.

**Форма проведення:** *інтерактивний кінолекторій*, який дозволяє ефективно поєднати перегляд фільмів із обговоренням та рефлексією, залучаючи студентів до активного процесу засвоєння матеріалу. Таке заняття допоможе не тільки краще зрозуміти історію та сучасні реалії **ЄС**, але й розвине критичне мислення та аналітичні навички студентів.

#### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Здійснити підбір художніх та документальних фільмів, що стосуються функціонування інституцій Європейського Союзу або професійного

життя відомих європейських лідерів, зазначивши їх основні здобутки. На вибір охарактеризувати зміст фільму, який Ви переглянули. Зазначити чи поповнив він Ваші знання з вказаного питання.

### **Питання для обговорення:**

1. Як працює Європейська Рада, які її повноваження та відмінність від Ради ЄС?
2. Як відбувається захист основоположних прав громадян ЄС через Європейський суд з прав людини та інші інституції?
3. Які функції виконує Європейський центральний банк, і як він впливає на економічну та фінансову політику ЄС?
4. Як працює система контролю та нагляду за виконанням законодавства ЄС у державах-членах?
5. Як інституційно-правовий устрій ЄС забезпечує баланс між спільними інтересами Союзу та суверенітетом держав-членів?

### **Тема 3. Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму**

**Мета заняття:** систематизація знань щодо зарубіжного досвіду функціонування представницьких органів в країнах-членах ЄС зокрема та специфіки діяльності Європарламенту; розвиток практичних умінь щодо визначення особливостей, проблематики та перспектив процесу євроінтеграції Української держави.

Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС. Історія формування ЄП, як інституції представництва народів Європи. Склад ЄП та його електоральний фундамент. Періодичність роботи ЄП. Обов'язки Президента ЄП. Повноваження Конференції Керівників ЄП. Основні функції ЄП. Вибори до ЄП. Партійно-політичний спектр ЄП. Характеристика партійних фракцій та політичних груп у складі ЄП. Провідні суспільно-політичні ідеології в державах-членах Європейського Союзу. Сучасні риси європейського парламентаризму: генезис розвитку. Однопалатні та двопалатні парламенти європейських країн. Статус Парламентської Асамблеї Ради Європи.

**Рекомендована література для самостійного вивчення:** [1; 2; 3].

## Практичне заняття №5

### План

1. Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС.
2. Партійно-політичний спектр Європейського Парламенту.
3. Сучасні риси Європейського парламентаризму.

**Форма проведення:** підготовка студентами власних доповідей у формі презентацій, що стосується вивчення досвіду діяльності європейських парламентів, визначенню їх партійно-політичного спектру та аналізу основних рішень ЄП, які сприяють євроінтеграційному курсу України.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

### Практичні завдання:

**Завдання 1.** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Зазначте цивілізаційні особливості Західної і Східної Європи, що пояснюють загальну тенденцію до інтеграції.
2. Чи можлива зміна структури Парламенту України – Верховної Ради України після завершення збройного вторгнення РФ на територію нашої держави?
3. Проаналізуйте зміст основних суспільно-політичних ідеологій, прихильниками яких є політичні партії в парламентах європейських країн.
4. Які найважливіші рішення були прийняті Європарламентом (у період з 2021 р. по березень 2023 р.) щодо євроінтеграційного курсу України?
5. Визначте основні напрями співпраці Європейського Парламенту з Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією.
6. Особливості виборів депутатів до Європарламенту. (Обґрунтуйте власну точку зору).

**Завдання 2.** Огляд історичного розвитку європейського парламентаризму. Напишіть короткий есе (2-3 сторінки), в якому висвітліть ключові етапи становлення європейського парламентаризму. Зверніть увагу на процеси створення та розвитку Європейського парламенту (ЄП) як центрального органу парламентаризму ЄС.

**Завдання 3.** Аналіз функцій та повноважень Європейського парламенту. На основі наукових джерел або офіційних документів ЄС, складіть таблицю, де опишіть основні функції Європейського парламенту, його повноваження та вплив на прийняття рішень у різних сферах (законодавство, бюджет, зовнішня політика тощо).

**Завдання 4.** Оцінка ролі Європейського парламенту у прийнятті рішень. Напишіть аналітичну записку (1-2 сторінки), де охарактеризуйте процес прийняття рішень у ЄС з особливим акцентом на роль Європейського парламенту. Проаналізуйте, як взаємодіють Європейський парламент, Європейська комісія та Рада ЄС у цьому процесі.

**Завдання 5.** *Практичний кейс.* Оберіть реальний приклад з недавньої історії, де Європейський парламент зіграв ключову роль у прийнятті важливого рішення або законодавчої ініціативи (наприклад, питання кліматичних змін, прав людини або цифрових ринків). Опишіть цей кейс у формі короткої презентації (10-12 слайдів), зазначивши основні кроки, результати та значення для ЄС.

### **Питання для обговорення:**

1. У чому полягає особливість Європейського парламенту порівняно з національними парламентами країн-членів ЄС?
2. Які функції виконує Європейський парламент, і як вони відрізняються від функцій національних парламентів?
3. Яким чином відбувається вибір депутатів до Європейського парламенту, і яка роль виборів у забезпеченні демократичної легітимності інституції?
4. Як розподіляються місця у Європейському парламенті між державами-членами, і як це впливає на представництво малих та великих країн?
5. Які є основні політичні групи в Європейському парламенті, і як вони впливають на формування рішень?

### **Практичне заняття №6**

#### **План**

1. Основні комітети Європарламенту:
  - Комітет з питань закордонних справ (AFET);
  - Комітет з питань міжнародної торгівлі (INTA);
  - Комітет з питань бюджету (BUDG);
  - Комітет з питань контролю за бюджетом (CONT);
  - Комітет з економічних та валютних питань (ECON);
  - Комітет з питань зайнятості та соціальних питань (EMPL);
  - Комітет з питань навколишнього середовища, громадського здоров'я та безпеки харчових продуктів (ENVI);

- Комітет з питань промисловості, досліджень та енергетики (ITRE);
  - Комітет з питань внутрішнього ринку та захисту прав споживачів (IMCO);
  - Комітет з питань транспорту та туризму (TRAN);
  - Комітет з питань регіонального розвитку (REGI);
  - Комітет з питань сільського господарства та розвитку сільських територій (AGRI);
  - Комітет з питань рибальства (PECH);
  - Комітет з правових питань (JURI);
  - Комітет з громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ (LIBE);
  - Комітет з конституційних питань (AFCO);
  - Комітет з прав жінок та гендерної рівності (FEMM).
2. Тимчасові комітети Європарламенту.

**Форма проведення:** підготовка студентами власних доповідей у формі презентацій по обраній країні-члена ЄС (у відповідності до їх розподілу викладачем, який забезпечує лекційний курс), що стосується вивчення досвіду діяльності європейських парламентів, визначенню їх партійно-політичного спектру та аналізу основних рішень ЄП, які сприяють євроінтеграційному курсу України.

### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Розглянути особливості діяльності парламентів в країнах-членах ЄС (*порядковий номер країни відповідає порядку номеру студента у списку групи*).

1. Угорщина – Національні збори Угорщини (*Országgyűlés*).
2. Велика Британія до з процесу *Brexit*: Парламент Великої Британії.
3. Латвія – Сейм Латвії (*Saeima*).
4. Данія – Фолькетінг (*Folketinget*).
5. Албанія – Збори Албанії (*Kuvendi i Shqipërisë*).
6. Мальта – Парламент Мальти (*Kamra tad-Deputati*).
7. Швеція – Риксдаг (*Riksdagen*).
8. Австрія – Федеральні збори Австрії (*Bundesversammlung*).
9. Люксембург - Парламент Люксембургу (Палата депутатів).
10. Іспанія – Генеральні Кортеси.
11. Бельгія – Федеральний парламент Бельгії *Federal Parliament*.
12. Кіпр – Парламент Республіки Кіпр (*Βουλή των Αντιπροσώπων*).

13. *Португалія* – Асамблея Республіки Португалія (Assembleia da República).
14. *Німеччина* – Парламент Німеччини.
15. *Ірландія* – Парламент Ірландії.
16. *Італія* – Парламент Італії (Parlamento).
17. *Нідерланди* – Генеральні штати (Staten-Generaal).
18. *Чехія* – Парламент Чехії (Parlament).
19. *Болгарія* – Народні збори Болгарії (Народно събрание).
20. *Хорватія* – Сабор (Hrvatski Sabor).
21. *Литва* – Сейм Литовської Республіки (Saeimas).
22. *Греція* – Парламент Греції (Βουλή των Ελλήνων).
23. *Естонія* – Рійгікогу (Riigikogu)»
24. *Словаччина* – Парламент Словаччини (Národná rada).
25. *Франція* – Парламент Франції.
26. *Норвегія* (як країна яка тісно співпрацює з ЄС) – Стортинг.
27. *Польща* – Національна асамблея Республіки Польща.
28. *Словенія* – Законодавчі збори Словенії.

#### **Питання для обговорення:**

1. Як працює процес законотворчості в Європейському парламенті, і яка його роль у співпраці з Європейською комісією та Радою ЄС?
2. Яким чином Європейський парламент здійснює контроль за діяльністю інших інституцій ЄС, зокрема Європейської комісії?
3. Як Європейський парламент забезпечує захист прав та інтересів громадян ЄС?
4. Яку роль відіграють комітети та делегації Європейського парламенту у його роботі? Які питання розглядають ці комітети?
5. Які виклики стоять перед Європейським парламентом у забезпеченні ефективного функціонування та представлення інтересів усіх держав-членів?

#### **Тема 4. Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями**

**Мета заняття:** засвоїти основи правової системи Європейського Союзу та зрозуміти механізми прийняття рішень європейськими інституціями. Студенти зможуть застосувати теоретичні знання на практиці, моделюючи процес прийняття рішень, аналізуючи приклади реальних справ та створюючи власні пропозиції для регулювання актуальних проблем у рамках ЄС.

Загальні принципи права Європейського Союзу, Копенгагенські критерії. Особливості виконання Копенгагенських критеріїв Україною. Acquis Communautaire. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, структура. Класифікація норм права Європейського Союзу: критерії та види норм. Правова система Європейського Союзу. Правовий порядок: первинне, вторинне, додаткове законодавство. Механізми прийняття рішень в Європейському Союзі, етапи стандартної законодавчої процедури. Інститут лобізму у Європейському Союзі.

**Рекомендована література для самостійного вивчення:** [5; 13; 18].

### **Практичне заняття №7**

#### **План**

1. Загальні принципи права Європейського Союзу:
  - Копенгагенські критерії,
  - Acquis Communautaire.
2. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, основні суб'єкти, структура, галузі права та види норм.

**Форма проведення:** підготовка студентами доповідей у формі презентацій.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

#### **Практичні завдання:**

##### *Теоретичний блок*

**Завдання 1.** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Ознайомитися з основними інституціями ЄС: Європейською Комісією, Європейським Парламентом, Радою ЄС, Європейським судом.
2. Вивчити процедуру прийняття рішень у ЄС: звичайну законодавчу процедуру, процедуру консультацій, процедуру співпраці.
3. Дослідити джерела права ЄС: первинне право (установчі договори), вторинне право (регламенти, директиви, рішення).



*Практичний блок (інтерактивна вправа):*

**Завдання 2.** Студенти розбиваються на групи, кожна з яких представляє одну з ключових інституцій ЄС (Європейську Комісію, Європейський Парламент, Раду ЄС).

**Завдання кожної групи** — відпрацювати процес прийняття рішення на основі конкретної ситуації. Наприклад, розглянути законодавчу пропозицію щодо нового екологічного регулювання в рамках ЄС.

**Етапи:**

2.1. Європейська Комісія розробляє законодавчу пропозицію, яка включає заходи щодо зменшення викидів вуглекислого газу для країн-членів ЄС.

2.2. Європарламент розглядає та голосує за пропозицію, вносячи правки.

2.3. Рада ЄС узгоджує зміни та остаточно приймає закон, проводячи переговори між країнами-членами.

**Завдання 3. Рольова гра:** студенти моделюють засідання Європейського суду, де розглядається справа щодо порушення державою-членом ЄС умов договорів. Один студент виконує роль судді, інші — сторони процесу (представники держави та Європейської Комісії).

**Підготовка:** обидві сторони мають підготувати свої аргументи та захищати свою позицію в суді, посилаючись на конкретні статті установчих договорів.

Суддя має винести рішення на основі аргументів сторін і правових норм ЄС.

**Аналітичне завдання:**

Студенти отримують перелік реальних справ з практики Суду ЄС (наприклад, питання захисту прав споживачів, свободи переміщення людей та товарів, екологічні регулювання).

Кожен студент аналізує одну справу та пише короткий звіт, в якому пояснює рішення Суду, його значення для права ЄС і вплив на подальшу практику.

**Питання для обговорення:**

1. Як процес прийняття рішень у ЄС впливає на узгодження інтересів різних держав-членів?

2. Які основні переваги і недоліки системи права ЄС у порівнянні з національними правовими системами?

3. Як правова система ЄС сприяє дотриманню європейських цінностей та основних свобод?

## Практичне заняття №8

### План

1. Механізми прийняття рішень Європейського Союзу, етапи стандартної законодавчої процедури.
2. Інститут лобізму в Європейському Союзі.

**Форма проведення:** підготовка індивідуального завдання студентами.

### Практичне завдання:

**Завдання 1.** Дослідити механізми імплементації норм Європейського Союзу у національне законодавство України, проаналізувати конкретні приклади таких імплементацій та розробити рекомендації для подальшого удосконалення процесу адаптації європейського законодавства в Україні.

#### **Хід роботи:**

1. Ознайомитися з поняттям та принципами імплементації законодавства ЄС в інші країни.
2. Провести аналіз одного або кількох законодавчих актів України, що були адаптовані відповідно до вимог ЄС.
3. Оцінити, наскільки успішно в Україні реалізовано вимоги ЄС у вибраній сфері (наприклад, екологія, економіка, захист прав споживачів, енергетика тощо).
4. Розробити пропозиції щодо покращення процесу імплементації на основі кращих європейських практик.
5. Презентувати результати у вигляді письмового звіту та презентації.

#### **Структура роботи:**

##### *Теоретична частина:*

1. Ознайомитися з основними принципами європейського права та підходами до гармонізації законодавства країн-кандидатів на вступ до ЄС.
2. Визначити основні етапи та процедури імплементації норм ЄС в національне законодавство держав-членів ЄС та кандидатів на вступ.
3. Дослідити механізми імплементації законодавства ЄС в Україні: хто відповідальний за цей процес, які існують органи та які інструменти використовуються для адаптації законодавства.

##### *Практична частина:*

**Кейс-аналіз:** Оберіть конкретний приклад імплементації законодавства ЄС

в Україні (наприклад, впровадження стандартів щодо захисту довкілля, прав споживачів або регулювання енергетичного ринку).

1. Визначте європейські норми, які були імплементовані.
2. Проаналізуйте процес адаптації цих норм у вітчизняне законодавство (етапи, проблеми, які виникли під час впровадження).
3. Оцініть ефективність імплементатації: які результати були досягнуті, що залишилось незавершеним.

**Порівняльний аналіз:** Проведіть порівняльний аналіз вибраного законодавства ЄС та аналогічних норм, імплементованих в Україні. Визначте ключові відмінності та труднощі, що виникають під час адаптації.

*Творче завдання:*

1. Створіть пропозиції щодо оптимізації процесу імплементатації законодавства ЄС в Україні, враховуючи найкращі практики інших країн.
2. Розробіть план імплементатації для одного з актуальних європейських законодавчих актів (наприклад, Директиви ЄС щодо цифрових ринків або кліматичних змін) з конкретними кроками для України.

*Додаткове завдання (необов'язкове):*

Проведіть інтерв'ю або запишіть відеозвернення з експертом у галузі євроінтеграції або законодавства, що розкаже про виклики імплементатації європейських норм в Україні.

### **Питання для обговорення:**

1. Як функціонує розподіл повноважень між основними інституціями Європейського Союзу (Європейським парламентом, Європейською комісією та Радою ЄС) у процесі прийняття законодавства?
2. Які основні правові акти Європейського Союзу, і як вони відрізняються за своїм правовим статусом та обов'язковістю для держав-членів?
3. Які є механізми захисту прав громадян у правовій системі ЄС, зокрема через Суд Європейського Союзу?
4. Яку роль відіграє принцип верховенства права ЄС над національним правом держав-членів у гармонізації правової системи Союзу?
5. Як прийняття рішень у Європейській Раді та Раді ЄС впливає на процес законодавчого ухвалення і яким чином голосування за кваліфікованою більшістю забезпечує ефективність у цьому процесі?

## **Тема 5. Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці**

**Мета заняття:** розвиток аналітичних навичок, критичне мислення та здатність до комунікації; систематизація знань щодо впливу інформації на формування громадської думки та обізнаності щодо використання методики покращення інформування суспільства про важливість євроатлантичної інтеграції для України, а також систематизація знань та розвиток критичного мислення щодо перспектив розвитку української держави, пов'язаних з реалізацією законодавчих рішень щодо інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір; досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО; підтримки ініціатив, спрямованих на встановлення відповідальності російської федерації за скоєні нею злочини в результаті російського неспровокованого і невиправданого повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р.

НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування. Історіографія відносин НАТО –Україна. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі. Річна національна програма під егідою Комісії Україна-НАТО. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО. Інституційна структура органів співробітництва Україна- НАТО.

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [1; 6; 9].

### **Практичне заняття №9**

#### **План**

1. НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування
2. Історіографія відносин НАТО –Україна.

**Форма проведення:** «групова гра» щодо аналізу медіа-контенту євроатлантичної інтеграції.

#### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Проаналізувати діагностику медіа-контенту (наукові публікації, новини, блоги, пости в соціальних мережах) на тему євроатлантичної інтеграції. Результатом діагностики має стати сформоване розуміння того, як вказана тематика висвітлюється в українських медіа, а також виявити основні наративи, виклики та можливості.

### **Хід роботи:**

1. Кожній групі студентів необхідно вибрати 5-10 джерел медіа-контенту, які стосуються євроатлантичної інтеграції (можливе використання новинних сайтів, блоги, соціальні мережі).

2. Аналіз контенту має містити: визначення основних тем та наративів, які присутні в зібраних студентом матеріалах; характеристику тональності (позитивної, негативної, нейтральної) інформації про євроатлантичну інтеграцію; виявлення ключових викликів та можливостей, які оприлюднюють медіа; формулювання висновків та рекомендацій, про те, як медіа впливають на сприйняття євроатлантичної інтеграції в суспільстві.

3. Запропонувати рекомендації щодо покращення висвітлення теми в медіа для підвищення обізнаності та довіри громадян.

### **Питання для обговорення:**

1. Які основні завдання та пріоритети України у сфері євроатлантичної інтеграції?

2. Як структура національної безпеки адаптується до стандартів НАТО?

3. Яку роль відіграє План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) для України і які переваги чи виклики він несе?

4. Які механізми забезпечують взаємодію України з Альянсом у сфері стратегічних комунікацій і протидії дезінформації?

5. Як євроатлантична інтеграція впливає на реформування сектору безпеки та оборони в Україні?

### **Практичне заняття №10**

#### **План**

1. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО

2. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.

**Форма проведення:** підготовка студентами доповідей у формі презентацій.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами): доповідь; відповідь на запитання колег; конструктивний аналіз проробленої роботи.

#### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Забезпечити роботу студентів у малих групах по 5-7 осіб з підготовки спільних презентацій з зазначеної тематики. Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. План заходів з реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України у складі Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору.

*Вказана тема опрацьовується з представленням змісту вказаного документу, аналізу основних його складових та перспектив щодо його реалізації.*

2. Новий формат забезпечення оборонної підтримки України шляхом створення Контактної групи під проводом США (формат «Рамштайн»).

*Вказана тема опрацьовується з визначенням особливостей нового формату оборонної підтримки України, напрямів функціонування «Рамштайн», змісту пакетів допомоги даної Контактної групи.*

3. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями. Особливості відносин НАТО з ООН.

*Вказана тема опрацьовується за результатами аналізу основних напрямів співпраці НАТО з міжнародними організаціями (вказати з якими саме), з акцентуванням на особливостях співробітництва НАТО з ООН.*

4. Державна політика у санкційній сфері: переваги, недоліки, перспективи.

*Вказана тема опрацьовується на основі діагностики змісту Стратегії комунікації державної політики євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року та Плану дій міжнародної експертної групи Єрмака-Макфола щодо посилення санкцій проти РФ, підготовленого групою міжнародних та українських експертів; окреслення основних переваг, недоліків та перспектив санкційної політики.*

5. Нормативно-правові засади євроатлантичної співпраці «Україна – НАТО».

*Вказана тема опрацьовується з представленням змісту нормативно-правового акту, що стосується євроатлантичної інтеграції України з зазначенням його змісту та необхідності реалізації.*

### **Питання для обговорення:**

1. Яка роль громадянського суспільства у підтримці державної політики щодо НАТО та як активність громадян впливає на її реалізацію?

2. Яким чином Україна співпрацює з НАТО у сфері кібербезпеки та які заходи вживаються для захисту критичної інфраструктури?

3. Як регіональні конфлікти впливають на реалізацію політики України у сфері євроатлантичної інтеграції?

4. Які програми та навчання НАТО мають найбільший вплив на підготовку Збройних Сил України?

5. Як національна стратегія інформування населення про євроатлантичну інтеграцію впливає на рівень підтримки серед українців?

## **Змістовий модуль 2.**

### **Управління євроінтеграційним розвитком України та реалізація спільних політик ЄС у напрямі зміцнення демократичних режимів в країнах європейського континенту**

#### **Тема 6. Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом**

**Мета заняття:** полягає в поглибленні розуміння студентами історії, етапів та сучасного стану співпраці між Україною та ЄС, аналізі основних документів, що регулюють ці відносини (зокрема, Угоди про асоціацію), а також оцінці впливу євроінтеграційного курсу на політичний, економічний та соціальний розвиток України. Студенти мають засвоїти ключові аспекти двосторонніх відносин та вміти визначати перспективи їхнього подальшого розвитку.

Європейський вибір України. Зовнішні та внутрішні фактори реалізації євроінтеграційного курсу. Євроінтеграція як процес управління розвитком України: основна проблематика, особливості політичного діалогу, характеристика важливих суспільно-політичних реформ, інтеграційні переваги та переклики. Програма «Східне партнерство» як зовнішньополітична ініціатива ЄС. Основні сфери співпраці України з ЄС у межах програми «Східне партнерство». Саміти Східного партнерства. Європейська політика сусідств. Ініціатива «Чорноморська синергія». Платформа громадянського суспільства (ПГС) Україна-ЄС. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Програми дорожньої ЄС. Європейський інструмент сусідства (ЄІС). Багаторічна фінансова перспектива ЄС на 2021-2027 роки.

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [4; 8; 11].

#### **Практичне заняття №11**

##### **План**

1. Євроінтеграція як процес управління розвитком української держави.
2. Зовнішньополітична ініціатива Європейського Союзу – Програма «Східне партнерство».
3. Політичні переваги євроінтеграції для України.

**Форма проведення:** розв'язання ситуаційних завдань спрямованих на розвиток аналітичних та критичних навичок студентів, а також на практичне застосування знань про відносини між Україною та ЄС.

### **Практичні завдання:**

**Завдання 1.** Уявіть, що ви є радником Міністерства закордонних справ України. Ваше завдання – підготувати короткий аналітичний звіт для уряду щодо основних досягнень і викликів у відносинах між Україною та ЄС за останні 5 років. У звіті оцініть, які кроки варто зробити для поглиблення співпраці в економічній та політичній сферах.

**Завдання 2.** Ви працюєте в українському представництві при Європейському Союзі. Вам доручено підготувати рекомендації для зміцнення міжнародної співпраці у сфері екології та кліматичних змін між Україною та ЄС. Проаналізуйте поточні угоди та ініціативи і запропонуйте нові можливості для спільних проєктів.

**Завдання 3.** У контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, опишіть конкретний приклад економічної вигоди для українського бізнесу завдяки доступу до європейського ринку. Як цей досвід може бути використаний для просування інтересів інших галузей економіки? Розробіть план для одного з українських секторів.

**Завдання 4.** Під час зустрічі високого рівня між Україною та ЄС обговорюється питання щодо впровадження нових стандартів у сфері прав людини. Ваше завдання – підготувати пропозиції для української сторони, які враховують європейський досвід у цій сфері та потреби українського суспільства.

**Завдання 5.** Уявіть, що ви працюєте в аналітичному центрі, який займається дослідженням зовнішньої політики України. Проаналізуйте, як зміна геополітичної ситуації в Європі (наприклад, вихід Великої Британії з ЄС чи міграційна криза) може вплинути на відносини України з ЄС, і підготуйте аналітичну записку з рекомендаціями для уряду.

### **Питання для обговорення:**

1. Які основні цілі та завдання визначає Угода про асоціацію між Україною та ЄС?

2. Як функціонує механізм зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, і які переваги та виклики він створює для українських експортерів?

3. Яку роль відіграє європейська інтеграція у реформуванні судової системи та боротьбі з корупцією в Україні?

4. Як політика співпраці України з ЄС впливає на енергетичну безпеку та розвиток відновлюваних джерел енергії?

5. Яким чином програми підтримки з боку ЄС сприяють розвитку української освіти та науки?



## Практичне заняття №12

### План

1. Основні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і їх вплив на різні сектори української економіки та державного управління.
2. Політика ЄС щодо підтримки України в енергетичній сфері, зокрема в контексті забезпечення енергетичної безпеки та переходу до відновлюваних джерел енергії.
3. Гуманітарна та фінансова підтримка України з боку ЄС в умовах війни.

**Форма проведення:** підготовка доповіді студентами з їх подальшими презентаціями.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

### Практичне завдання:

**Завдання 1.** Опрацювати лекційну тематику та наукову джерельну базу щодо розвитку відносин та політики міжнародної співпраці з ЄС. Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Європейський вибір України та основні напрями співпраці.
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС.
3. Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики.
4. Спільна зовнішня та безпекова політика.
5. Східне партнерство. Європейська політика сусідств.
6. Ініціатива «Чорноморська синергія».
7. Платформа громадянського суспільства (ПГС) Україна-ЄС.
8. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року.
9. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року.
10. Програми допомоги ЄС :
  - «Горизонт 2020» (Horizon 2020).
  - COSME - «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу» (Competiveness of Small and Medium Enterprises (COSME)).

– Рамкова програма Європейської комісії – «Креативна Європа» ([Creative Europe](#)) спрямована на підтримку культурного та креативного секторів Європи.

– Макрофінансова допомога ЄС (МФД). Європейський інструмент сусідства (ЄІС).

– Багаторічна фінансова перспектива ЄС на 2021-2027 роки.

**Завдання 2.** Проведіть опитування серед студентів або експертів з теми євроінтеграції, щоб отримати різноманітні точки зору щодо:

1. Зміцнення демократичних інститутів. Як євроінтеграція сприяє розвитку демократії в Україні?

2. Покращення міжнародного іміджу. Який вплив має євроінтеграція на сприйняття України за кордоном?

3. Економічні вигоди. Які економічні переваги супроводжують політичні рішення щодо євроінтеграції?

4. Соціальні реформи. Як євроінтеграційні процеси впливають на соціальну політику в Україні?

Оформіть результати у короткої презентації –анонсу до вказаної теми.

#### **Питання для обговорення:**

1. Як ЄС сприяє реформам у сфері охорони здоров'я в Україні та які проекти реалізуються у цьому напрямі?

2. Які є механізми та ініціативи ЄС щодо підтримки прав людини та верховенства права в Україні?

3. Як війна в Україні вплинула на стосунки між Україною та ЄС, і як розвивається політична підтримка з боку європейських держав?

4. Які перспективи України щодо членства в ЄС і які умови необхідно виконати для цього?

5. Як громадська дипломатія та культурна співпраця з ЄС сприяють зміцненню міжнародного іміджу України?

### **Тема 7. Спільні політики Європейського Союзу**

**Мета заняття** полягає в тому, щоб надати студентам можливість детально ознайомитися з ключовими напрямками політик ЄС (економічною, соціальною, аграрною, енергетичною, екологічною та іншими), а також розвинути навички аналізу їхнього впливу на розвиток країн-членів. Студенти повинні навчитися оцінювати ефективність цих політик, досліджувати механізми їхнього впровадження та обговорювати можливості адаптації елементів спільних політик ЄС в українському контексті.

Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа інтеграції до Єврозони. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування. Спільні політики ЄС. Бізнес і промисловість (політика забезпечення конкурентно спроможності малого і середнього бізнесу). Політика вільної торгівлі. Візова, міграційна політика, прийом біженців (зміцнення зовнішніх кордонів, надання притулку). Митна політика як формування єдиного простору митного контролю. Освітня, молодіжна, культурна політики та розвиток спорту. Політика формування цифрового ринку ЄС та цифрової економіки, з метою зміцнення єдиного ринку економічного зростання. Сільськогосподарська політика та розвиток сільської місцевості. Політика транскордонного співробітництва, регіональна політика та територіальний розвиток. Соціальна політика – фундамент соціального захисту, захисту прав споживачів та зайнятості населення країн-членів ЄС. Політика економічно сталого розвитку (морський промисел та рибальство). Екологічна політика та «Зелений курс» в країнах ЄС, політика протидії кліматичним змінам. Політика правосуддя, захисту основних прав громадян. Антикорупційна політика ЄС, як протидія шахрайству та протиправним діям. Фінансова політика (банківська система та фінанси, оподаткування). Європейська політика у сфері охорони здоров'я. Транспортна політика. Трансєвропейські мережі. Енергетична політика ЄС. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС. Політика розширення ЄС. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС. Досягнення та виклики ЄС. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [2; 3; 5].

### **Практичне заняття №13**

#### **План**

1. Поняття та зміст асquis Євросоюзу.
2. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.
3. Поняття, джерела та інструменти спільної торговельної політики Євросоюзу.

**Форма проведення:** підготовка та публічне обговорення тематичних презентацій по тематиці практичного заняття та виконання ситуаційних завдань, що допоможе студентам глибше зрозуміти вплив спільних політик ЄС на розвиток країн-членів та обговорити їхню значимість для України.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;
2. відповідь на запитання колег;
3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Як спільна сільськогосподарська політика ЄС впливає на розвиток аграрного сектору країн-членів, і які уроки може взяти з цього досвіду Україна для власного агропромислового комплексу?

2. Яку роль відіграє спільна політика ЄС в галузі охорони навколишнього середовища, і як Україна може співпрацювати з ЄС у напрямі впровадження екологічних стандартів та захисту природи?

3. Як спільна енергетична політика ЄС сприяє досягненню енергетичної безпеки та переходу на відновлювані джерела енергії? Які можливості це відкриває для України в контексті її власної енергетичної стратегії?

4. Як впровадження спільної політики ЄС щодо ринку праці та соціального захисту впливає на скорочення рівня безробіття та підвищення соціальних стандартів? Чи є перспективи для застосування подібних практик в Україні?

5. Яким чином спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу сприяє зміцненню стабільності на європейському континенті, і яким чином Україна може брати участь у спільних програмах ЄС у сфері безпеки та оборони?

**Завдання 2.** Реформа аграрного сектору України. Уявіть, що ви є радником Міністерства аграрної політики України. На основі спільної сільськогосподарської політики ЄС, запропонуйте план реформування аграрного сектору України. Які інструменти та програми ЄС ви б рекомендували для підтримки українських фермерів та розвитку сільської місцевості?

**Завдання 3.** Енергетична безпека. Як радник українського уряду з питань енергетики, розробіть план співпраці з ЄС у контексті спільної енергетичної політики Євросоюзу. Врахуйте питання енергетичної безпеки, диверсифікації джерел енергії та використання відновлюваних ресурсів. Які європейські ініціативи можуть бути корисними для України?

**Завдання 4.** Екологічна співпраця. Ви працюєте у міністерстві, що відповідає за екологію. Підготуйте пропозиції для українського уряду щодо співпраці з ЄС у рамках спільної екологічної політики. Які кроки потрібно зробити для підвищення екологічних стандартів в Україні, зокрема у сфері зменшення викидів та управління відходами?

**Завдання 5.** Спільна соціальна політика та ринок праці. Ваше завдання – розробити рекомендації для покращення соціальної політики України на основі

практик ЄС. Проаналізуйте, як елементи спільної політики ЄС щодо ринку праці та соціального захисту можуть бути впроваджені в Україні для зменшення безробіття та підвищення рівня соціальних гарантій.

**Завдання 6.** Зовнішня та безпекова політика. Ви є аналітиком у Міністерстві закордонних справ України. Підготуйте стратегічний план для посилення участі України в безпекових ініціативах ЄС у рамках спільної зовнішньої і безпекової політики. Врахуйте виклики для регіональної безпеки та можливості участі України в оборонних програмах ЄС.

### **Питання для обговорення:**

1. Яка мета Спільної сільськогосподарської політики (САП) ЄС, і як вона впливає на аграрний сектор в Європі та поза її межами?

2. Як реалізується Спільна політика у сфері рибальства ЄС, і які проблеми виникають через перевиллов та збереження морських ресурсів?

3. Яким чином Спільна торгова політика ЄС забезпечує конкурентоспроможність європейських компаній на світових ринках, і які виклики створює глобалізація?

4. Які ключові принципи Спільної транспортної політики ЄС, і як вони сприяють зменшенню транспортних викидів та розвитку інфраструктури?

5. Як функціонує Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС, і які успіхи та невдачі вона мала в кризових ситуаціях?

### **Практичне заняття №14**

#### **План**

1. Поняття простору свободи, безпеки та юстиції у праві ЄС.

2. Політика Європейського союзу стосовно прикордонного контролю, надання притулку та імміграції.

3. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу.

**Форма проведення:** підготовка та публічне обговорення тематичних презентацій по тематиці практичного заняття та виконання ситуаційних завдань, що допоможе студентам глибше зрозуміти вплив спільних політик ЄС на розвиток країн-членів та обговорити їхню значимість для України.

**Хід роботи:** проводиться в усній формі у вигляді колективної доповіді із використанням PowerPoint презентації з такими «red-dots» (з англ. red-dots – основними моментами):

1. доповідь;

2. відповідь на запитання колег;

3. конструктивний аналіз проробленої роботи.

## **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Підготувати доповіді з презентаціями на одну із тем:

1. Єдиного ринку ЄС. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа інтеграції до Єврозони.
2. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування.
3. Бізнес і промисловість (політика забезпечення конкурентно спроможності малого і середнього бізнесу).
4. Політика вільної торгівлі.
5. Візова, міграційна політика, прийом біженців (зміцнення зовнішніх кордонів, надання притулку).
6. Митна політика як формування єдиного простору митного контролю.
7. Освітня, молодіжна, культурна політики та розвиток спорту.
8. Політика формування цифрового ринку ЄС та цифрової економіки, з метою зміцнення єдиного ринку економічного зростання.
9. Політика транскордонного співробітництва, регіональна політика та територіальний розвиток.
10. Політика економічно сталого розвитку (морський промисел та рибальство).
11. Політика правосуддя, захисту основних прав громадян.
12. Антикорупційна політика ЄС, як протидія шахрайству та протиправним діям.
13. Фінансова політика (банківська система та фінанси, оподаткування).
14. Європейська політика у сфері охорони здоров'я.
15. Транспортна політика. Трансєвропейські мережі.
16. Політика розширення ЄС. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС. Досягнення та виклики ЄС.
17. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.

## **Питання для обговорення:**

1. У чому полягає Спільна енергетична політика ЄС, і як вона допомагає державам-членам забезпечити енергетичну безпеку та перехід на відновлювані джерела енергії?
2. Яка роль Спільної політики конкуренції ЄС у забезпеченні чесної конкуренції на внутрішньому ринку, і як вона протидіє монополіям?
3. Як працює Спільна політика регіонального розвитку ЄС, і які ініціативи існують для подолання економічної нерівності між регіонами?
4. У чому полягають основні цілі Спільної соціальної політики ЄС, і як вона забезпечує соціальний захист та рівні можливості для громадян?

5. Як Спільна політика охорони довкілля ЄС сприяє боротьбі зі зміною клімату, і які виклики стоять перед ЄС у досягненні цілей сталого розвитку?

## **Тема 8. Європейська соціальна політика**

**Мета заняття** полягає в тому, щоб ознайомити студентів з основними принципами та напрямками соціальної політики Європейського Союзу, дослідити її вплив на соціально-економічний розвиток країн-членів, а також розвинути здатність аналізувати можливості впровадження європейських соціальних стандартів в Україні. Студенти повинні засвоїти ключові аспекти європейської соціальної політики, такі як захист прав людини, соціальна справедливість, боротьба з бідністю, гендерна рівність, а також зрозуміти її роль у побудові соціально орієнтованого суспільства.

Зміст соціальної політики в ЄС. Соціальна політика як інституційний інструмент та функція сучасної держави. Ціннісна основа Європейської соціальної політики. Європейська соціальна модель. Зміст Соціальної Хартії ЄС. Соціальні стандарти. Стандарти Ради Європи, Стандарти ЄС, Стандарти Організації з безпеки і співробітництва в Європі: межі дотичності та особливості імплементації. Новітня соціальна політика ЄС.

**Рекомендована література для самостійного вивчення теми:** [10; 12; 14; 15].

### **Практичне заняття №15**

#### **План**

1. Комплексна сутність соціальної політики в ЄС.
2. Ціннісна основа Європейської соціальної політики.
3. Основні індикатори соціальної політики і її динаміка у напрямі євроінтеграції.

**Форма проведення:** «групова гра», яка допоможе студентам застосувати європейський досвід на практиці, розвинути навички креативного мислення та адаптації соціальних політик до українських реалій.

#### **Практичне завдання:**

**Завдання 1.** Розробка соціальної ініціативи для України на основі європейського досвіду.

Уявіть, що ви є групою експертів, які працюють над створенням нової соціальної ініціативи для України, орієнтуючись на успішні практики



Європейського Союзу. Ваша команда повинна:

1. Обрати одну з ключових сфер європейської соціальної політики (наприклад, охорона здоров'я, боротьба з безробіттям, гендерна рівність, соціальна інтеграція, права людини).

2. Проаналізувати європейський досвід у цій сфері, виділивши одну або декілька успішних соціальних програм (наприклад, система соціального захисту в Німеччині чи політика рівних можливостей у Швеції).

3. Розробити власну пропозицію щодо впровадження подібної ініціативи в Україні. Врахуйте специфіку українського суспільства та економіки, можливі виклики та шляхи їх вирішення.

4. Підготуйте презентацію, яка включатиме:

- Опис вибраної європейської практики.
- Мета і завдання вашої ініціативи.
- Очікувані результати та користь для українського суспільства.
- План реалізації ініціативи з покроковими діями та залученими сторонами.

Під час презентації важливо переконати «уряд» у доцільності впровадження вашої ініціативи. Ваші ідеї повинні бути реалістичними, але водночас амбітними, і мати чіткий соціальний вплив.

### **Питання для обговорення:**

1. Які основні принципи Європейської соціальної політики та як вони впливають на життя громадян у країнах-членах ЄС?

2. Як Європейський Союз реалізує заходи для підтримки зайнятості та боротьби з безробіттям у своїх державах-членах?

3. Які соціальні стандарти встановлює ЄС для забезпечення гідних умов праці, і як ці стандарти впроваджуються в різних країнах-членах?

4. Як ЄС сприяє соціальній інтеграції вразливих груп населення, таких як молодь, люди з обмеженими можливостями чи мігранти?

5. Які виклики стоять перед Європейською соціальною політикою у контексті демографічних змін, зокрема старіння населення та зростання тривалості життя?



## 5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Для ефективного вивчення дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання. Виконання індивідуальної роботи реалізується у письмовій формі. Під час написання та презентації індивідуальної роботи студент повинен показати глибоке вивчення теми, розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається. Враховується ступінь засвоєння фактичного матеріалу курсу, обізнаність з основною та додатковою літературою, вміння поєднувати теорію з практикою під час розв'язання ситуаційних завдань.

Індивідуальна робота повинна відповідати вимогам щодо самостійного викладення відповідей, вміння використовувати теоретичний матеріал навчально-методичної літератури. Завдання, що вирішуються, повинні бути конкретними, чіткими, лаконічними. Обсяг наданої відповіді не є визначальним під час оцінювання роботи. Основне значення має повнота та глибина відповіді, проява самостійного творчого мислення, ретроспективність проведеної роботи, оригінальність презентації, вміння презентувати наведений матеріал, якість представленого матеріалу та його особливості застосування на практиці. Перелік завдань наведено нижче.

### Перелік тем індивідуальних завдань:

1. Історичний розвиток ідеї європейської інтеграції після Другої світової війни.
2. Роль Європейського Союзу у зміцненні миру та безпеки на європейському континенті.
3. Європейський Союз: від Європейського економічного співтовариства до сучасної політичної інтеграції.
4. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір) та його значення.
5. Основні етапи розширення ЄС: вплив на старі та нові країни-члени.
6. Інституційна структура Європейського Союзу: функції та повноваження основних органів.
7. Законодавчий процес у ЄС: роль Європейської Комісії, Європейського парламенту та Ради ЄС.
8. Європейська політика безпеки та оборони: механізми та виклики.
9. Економічний і монетарний союз: переваги та недоліки спільної валюти.
10. Політика розширення ЄС: вплив на стабільність у Східній Європі.

11. ЄС і Україна: сучасний стан і перспективи інтеграції.
12. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: плюси та мінуси для України.
13. Роль спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.
14. Стратегія розширення ЄС на Західні Балкани: досягнення та виклики.
15. Вплив Brexit на політичну та економічну стабільність ЄС.
16. Європейський суд з прав людини: вплив на правові системи країн-членів.
17. Європейський Союз і НАТО: співпраця у сфері безпеки та оборони.
18. Європейська політика добросусідства: підтримка стабільності на кордонах ЄС.
19. Політика ЄС у галузі захисту прав людини: досягнення та виклики.
20. Вплив санкцій ЄС на Росію після анексії Криму.
21. Європейська міграційна криза: причини, наслідки та політична реакція.
22. Роль ЄС у вирішенні конфліктів: приклад миротворчих місій.
23. Енергетична політика ЄС: перехід на відновлювані джерела енергії.
24. Європейський «Зелений курс»: виклики та перспективи для Європи.
25. Вплив пандемії COVID-19 на економічну політику ЄС.
26. Політика європейської регіональної інтеграції: підтримка слабших економік.
27. Проблеми демократичного дефіциту в інституціях ЄС.
28. Механізми прийняття рішень у Європейській Раді.
29. Європейський Союз як глобальний гравець: політика міжнародної торгівлі.
30. Вплив євроінтеграції на національні економіки країн-членів.
31. Спільна сільськогосподарська політика ЄС: переваги та виклики.
32. Програма Erasmus+: розвиток освіти та молодіжних обмінів у Європі.
33. Європейська соціальна політика: боротьба з бідністю та соціальна інтеграція.
34. Діяльність Європейського суду: вплив на гармонізацію права ЄС.
35. Політика ЄС у сфері цифрової трансформації.
36. Роль Європейського центрального банку в управлінні єврозоною.
37. Стандарти ЄС у сфері захисту довкілля.
38. Реформа Спільної рибальської політики ЄС.
39. ЄС та кібербезпека: як Європа захищає свої цифрові межі.
40. Вплив європейської інтеграції на культурну ідентичність країн-членів.
41. Внутрішній ринок ЄС: принципи та проблеми функціонування.
42. Політика ЄС щодо гендерної рівності та соціальної справедливості.
43. ЄС і країни Східного партнерства: стратегічні інтереси.
44. Спільна політика конкуренції: як ЄС регулює великі корпорації.
45. Вплив членства в ЄС на систему освіти в нових країнах-членах.

46. Політика децентралізації в рамках ЄС.
47. Співробітництво ЄС та ООН у сфері міжнародної безпеки.
48. ЄС та Африканський Союз: партнерство та взаємодія.
49. Роль лобістських груп у формуванні політики ЄС.
50. Виклики зовнішньої політики ЄС у відносинах із Китаєм.
51. ЄС та глобальна зміна клімату: лідерство у міжнародних переговорах.
52. Європейська інтеграція та питання міграції у XXI столітті.
53. Економічний вплив розширення ЄС на нові країни-члени.
54. Система захисту прав споживачів у ЄС.
55. Роль європейських політичних партій у прийнятті рішень.
56. ЄС і питання приватизації державних підприємств у нових країнах-членах.
57. Політика ЄС щодо боротьби з тероризмом.
58. Спільна політика транспорту: розвиток транс'європейських транспортних мереж.
59. Роль ЄС у боротьбі з корупцією в країнах Східного партнерства.
60. Взаємодія ЄС із державами Середземномор'я.
61. Сучасні виклики для свободи ЗМІ у країнах ЄС.
62. ЄС та Японія: економічна та політична співпраця.
63. Програми ЄС для підтримки підприємництва та інновацій.
64. Вплив європейських санкцій на економіку Ірану.
65. Розвиток «цифрового єдиного ринку» у ЄС.
66. Механізми захисту персональних даних у ЄС.
67. Політика ЄС щодо інтелектуальної власності.
68. Вплив економічних криз на європейську інтеграцію.
69. Політика ЄС у сфері охорони здоров'я.
70. Гармонізація податкового законодавства в ЄС.
71. ЄС і новітні технології: регулювання штучного інтелекту.
72. Співпраця ЄС із США: питання торгівлі та безпеки.
73. Вплив спільної економічної політики на ВВП країн-членів.
74. ЄС і цифрові права: регулювання великих технологічних компаній.
75. Роль Європейського агентства з навколишнього середовища.
76. Міграційна політика ЄС: ефективність та майбутнє.
77. ЄС та міжнародна кримінальна юстиція.
78. Розвиток міст у ЄС: урбаністичні виклики та перспективи.
79. Вплив санкцій ЄС на глобальну економіку.
80. Відносини ЄС та Латинської Америки.

81. Міжнародна співпраця ЄС у галузі освіти.
82. Вплив європейської інтеграції на мовну політику країн-членів.
83. Роль ЄС у регулюванні генної інженерії.
84. Політика ЄС щодо захисту прав дітей.
85. Вплив ЄС на реформу державного управління в Україні.
86. ЄС та інноваційна економіка: підтримка стартапів.
87. Проблеми нелегальної торгівлі та роль ЄС у її запобіганні.
88. Вплив євроінтеграції на прикордонні регіони Європи.
89. Політика ЄС щодо фінансової прозорості.
90. ЄС та боротьба з дискримінацією на ринку праці.

Ці теми охоплюють широкий спектр актуальних питань та аспектів професійної діяльності в сфері європейської інтеграції та політики міжнародної співпраці, що дозволить студентам глибше зануритися у фахові проблеми та специфіку роботи.

Виконання завдань є обов'язковим для кожного студента. Студент повинен пред'явити виконане ним індивідуальне науково-дослідне завдання за обраним варіантом до проведення екзамену. Студент допускається до контролю, якщо робота відповідає установленим вимогам. Студент, який не здав матеріали практичної роботи не допускається до екзамену з курсу.

Форма контролю практичної роботи студентів передбачає співбесіду з викладачем та захист індивідуальних завдань.

#### *Загальні вимоги.*

Роботу оформлюють на аркушах формату А4 (210 x 297 мм) машинописним текстом і повинна мати такі складові частини:

- Титульний аркуш;
- Вступ;
- Розділ 1, у якому наводяться теоретичні засади обраної проблематики;
- Розділ 2, у якому наводиться аналіз та оцінка обраної проблеми;
- Розділ 3, у якому наводяться напрямки удосконалення або шляхи вирішення обраної проблемного питання;
- Висновки;
- Список використаних джерел.

У друкованому варіанті текст розташовують через 1,5 міжрядковий інтервал до тридцяти рядків на сторінці шрифтом Times New Roman, 14-й кегль. Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту роботи і дорівнювати п'яти знакам.

Текст завдання розміщують на аркуші з дотриманням таких розмірів полів:

з лівого боку - не менше за 20 мм, з правого - не менше за 10 мм, зверху — не менше за 20 мм, знизу — не менше за 20 мм.

Структурні елементи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, розділи основної частини “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ”, “ДОДАТКИ”. Їх назви друкують великими літерами симетрично до тексту без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Пункти і підпункти можуть мати заголовки. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів треба починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділів не допускається.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї знаходиться тільки один рядок тексту.

Всі сторінки роботи, включаючи додатки, повинні мати порядкову нумерацію в межах усієї роботи і позначаються арабськими цифрами без крапки в кінці в правому верхньому кутку.

Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення основної частини роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, і т. д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу.

Ілюстрації (креслення, рисунки, фотографії, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадують вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання в роботі.

Ілюстрацію позначають словом «Рис.», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремленого крапкою, наприклад, «Рис. 2.1» - перший рисунок другого розділу.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над нею і друкують симетрично до тексту. Слово “Таблиця” і назву таблиці починають з великої літери. Назву не підкреслюють. На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи. Напис «Таблиця» з зазначенням її номера, складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставлять крапку, наприклад, «Таблиця 2.1» - перша таблиця другого розділу, далі з великої літери розміщують назву таблиці.

Форма подання роботи:

Реферат. Напишіть детальний звіт за результатами проведеного дослідження.

Презентація. Підготуйте презентацію на основі звіту.

Захист роботу відбувається публічно з використанням мультимедійної презентації.

## 6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Розподіл балів за окремими елементами змістових модулів та методи поточного контролю успішності навчальної роботи студентів  
(форма підсумкового контролю – екзамен)

№ змістового модуля	Елементи змістового модуля	Кількість балів		Поточний контроль навчальної роботи студентів	
		міні-мальна	макси-мальна	методи контролю	тиждень семестру
<b>Змістовий модуль 1. Лідерство в публічному управлінні</b>					
1.	<b>Лекційний курс ( 5 тем лекцій)</b>	<b>10</b>	<b>20</b>	<b>Письмова модульна робота</b>	<b>1-10</b>
	<b>Практичне заняття 1.</b> Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку.	10	16	Опитування, обговорення	1-2
	<b>Практичне заняття 2.</b> Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу.	10	16	Обговорення, виступи з доповідями, індивідуальні завдання, тестування	3-4
	<b>Практичне заняття 3.</b> Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань	5-6
	<b>Практичне заняття 4.</b> Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань, тестування	7-8
	<b>Практичне заняття 5.</b> Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань, тестування	9-10
	<b>Всього балів по змістовному модулю 1</b>	<b>60</b>	<b>100</b>		
<b>Змістовий модуль 2. Командоутворення та ефективне управління команди</b>					
2.	<b>Лекційний курс (3 теми лекцій)</b>	<b>5</b>	<b>10</b>	<b>Письмова модульна робота</b>	<b>11-15</b>
	<b>Практичне заняття 6.</b> Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом.	20	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	11-12

№ змістового модуля	Елементи змістового модуля	Кількість балів		Поточний контроль навчальної роботи студентів	
		мінімальна	максимальна	методи контролю	тиждень семестру
	Практичне заняття 7. Спільні політики Європейського Союзу.	20	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	13-14
	Практичне заняття 8. Європейська соціальна політика	17	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	15
	<b>Всього балів по змістовному модулю 2</b>	<b>60</b>	<b>100</b>		
	<b>Рейтинг студента з навчальної дисципліни</b>	<b>42</b>	<b>70</b>		
	<b>Екзамен</b>	<b>18</b>	<b>30</b>		
	<b>Загальна кількість балів</b>	<b>60</b>	<b>100</b>		

#### Розподіл балів, які отримують студент

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (екзамен)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

*Примітки.* Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. та до Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. рейтинг студента з навчальної роботи  $R_{НР}$  стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0.7 \times (R_{ЗМ}^1 \times K_{ЗМ}^1 + \dots + R_{ЗМ}^n \times K_{ЗМ}^n)}{K_{дис}} + R_{др} - R_{штр},$$

де  $R_{ЗМ}^1, R_{ЗМ}^n$  – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

$n$  – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^1, K_{ЗМ}^n$  – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^1 + \dots + K_{ЗМ}^n$  – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$  – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$  – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти  $K_{ЗМ}^1 = \dots = K_{ЗМ}^n$ . Тоді вона буде мати вигляд:

$$R_{НР} = \frac{0.7 \times (R_{ЗМ}^1 + \dots + R_{ЗМ}^n)}{n} + R_{др} - R_{штр},$$

**Рейтинг з додаткової роботи R<sub>др</sub>** додається до **R<sub>нр</sub>** і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

**Рейтинг штрафний R<sub>штр</sub>** не перевищує 5 балів і віднімається від **R<sub>нр</sub>**. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

### Політика оцінювання

<b>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</b>	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
<b>Політика щодо академічної доброчесності:</b>	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
<b>Політика щодо відвідування:</b>	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

### Шкала оцінювання знань студентів

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано



## 7. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Основні періоди становлення і розвитку ЄС.
2. Декларація Р. Шумана.
3. Європейські угоди: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951).
4. Європейські угоди: Римські договори (1957).
5. Європейські угоди: Єдиний європейський акт (1986).
6. Європейські угоди: Договір про Європейський Союз (1992).
7. Європейські угоди: Амстердамський договір (1997)
8. Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement).
9. Фундаментальні засади функціонування Європейського Союзу. Асоціація. Acquis Communautaire. Спільний ринок. Шенгенська зона. Європейська валюта.
10. Європейські інструменти сприяння демократії та правам людини.
11. Створення Європейської зони правосуддя і безпеки.
12. Європейський омбудсмен.
13. Європейське поліцейське управління.
14. Специфіка функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи.
15. Європейська Комісія: особливості статусу, структура, напрями діяльності.
16. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини.
17. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики
18. Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів).
19. Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство Європейського Союзу.
20. Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС
21. Партійно-політичний спектр Європейського Парламенту.
22. Сучасні риси Європейського парламентаризму.
23. Загальні принципи права ЄС, Копенгагенські критерії.
24. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, основні суб'єкти, структура, галузі права та види норм
25. Механізми прийняття рішень Європейського Союзу, етапи стандартної законодавчої процедури.
26. Інститут лобізму в Європейському Союзі.
27. НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування

28. Історіографія відносин НАТО –Україна.
29. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО
30. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.
31. Які основні підходи до розуміння публічної політики Вам відомі і в чому полягає їх зміст?
32. Європейський інструмент із демократії та прав людини – *European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR)*
33. Зазначте про особливості прийняття Конституції Європейського Союзу (Європейської Конституції) – *Treaty establishing a constitution for Europe, European constitution*
34. Єврозона –це...
35. У чому полягає функціональне призначення Суду Європейських Спільнот?
36. Які, на Вашу думку, основні правові документи регламентують розвиток відносин Україна – НАТО?
37. Розкрийте суть змісту принципу субсидіарності.
38. У чому полягає відмінність статусу та особливостей діяльності таких інституцій ЄС, як: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу та Рада Європи?
39. Чому саме план Р. Шумана вважається ініціативою та початком заснування Європейського Союзу?
40. Європейський Парламент –це...
41. Євроінтеграція як процес управління розвитком української держави.
42. Зовнішньополітична ініціатива Європейського Союзу – Програма «Східне партнерство».
43. Політичні переваги євроінтеграції для України
44. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС
45. Поняття, джерела та інструменти спільної торговельної політики Євросоюзу
46. Поняття простору свободи, безпеки та юстиції у праві ЄС
47. Політика Європейського союзу стосовно прикордонного контролю, надання притулку та імміграції
48. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу
49. Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС.
50. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа

інтеграції до Єврозони.

51. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування. Спільні політики ЄС.

52. Бізнес і промисловість (політика забезпечення конкурентно спроможності малого і середнього бізнесу).

53. Політика вільної торгівлі.

54. Візова, міграційна політика, прийом біженців (зміцнення зовнішніх кордонів, надання притулку).

55. Митна політика як формування єдиного простору митного контролю.

56. Освітня, молодіжна, культурна політики та розвиток спорту.

57. Політика формування цифрового ринку ЄС та цифрової економіки, з метою зміцнення єдиного ринку економічного зростання.

58. Сільськогосподарська політика та розвиток сільської місцевості.

59. Політика транскордонного співробітництва, регіональна політика та територіальний розвиток.

60. Соціальна політика – фундамент соціального захисту, захисту прав споживачів та зайнятості населення країн-членів ЄС.

61. Політика економічно сталого розвитку (морський промисел та рибальство).

62. Екологічна політика та «Зелений курс» в країнах ЄС, політика протидії кліматичним змінам.

63. Політика правосуддя, захисту основних прав громадян.

64. Антикорупційна політика ЄС, як протидія шахрайству та протиправним діям.

65. Фінансова політика (банківська система та фінанси, оподаткування).

66. Європейська політика у сфері охорони здоров'я.

67. Транспортна політика. Трансєвропейські мережі.

68. Енергетична політика ЄС.

69. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС.

70. Політика розширення ЄС.

71. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС.

72. Досягнення та виклики ЄС.

73. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.

74. Комплексна сутність соціальної політики в ЄС.

75. Ціннісна основа Європейської соціальної політики.

76. Основні індикатори соціальної політики і її динаміка у напрямі євроінтеграції.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

### Основна:

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і східного партнерства (Аналітичний документ). Громадська Синергія. Київ, 2018. URL: [https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok\\_XXI-end\\_0202.pdf](https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXI-end_0202.pdf).
2. Євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України: монографія / [Д.В. Карамішев, Н.В. Мирна, Л.Ю. Величко та ін.]; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Д.В. Карамішева.-Х.:Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021.-201 с.
3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В.В. Копійка. К.: Знання, 2019. 751 с.
4. Курілло В.Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник. Миколаїв: «Фірма "Іліон», 2019. 592 с.
5. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В.Е. Мармазоб, І.С. Піляєв, К.: Вентурі, 2019. 400 с.
6. Міжнародний досвід протидії гібридним загрозам: законодавче регулювання та організації з питань стратегічних комунікацій. Європейський інформаційно-дослідницький центр. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/51.pdf>.
7. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. К.: ЦНЛ, 2019. 223с
8. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З. Мальський, Ю.М. Мороз. К.: Знання, 2020. 463 с.
9. Мокій А.І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А.І. Мокій, Т.П. Яхно, І.Г. Бабець. К.: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
10. Стройко Т.В. Міжнародні організації: Навч. посібник/ Т.В. Стройко. - К.: Кондор-Видавництво, 2015.-250 с
11. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна та ін. Х.: Право, 2016. 540 с.
12. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов, та інші. К.: Дух і літера, 2020. 448 с.
13. Управлінські, правові та соціально-економічні аспекти імплементації *acquis communautaire* у діяльності органів публічної влади України / За заг. ред. докторів юридичних наук Л.Ю. Величко та С.М. Клімової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021. 204 с.
14. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України : підручник / Л.Д.Чекаленко . Київ : LAT і К, 2015 . 478 с.
15. André Barrinha, Thomas Renard. Cyber-diplomacy: the making of an international society in the digital age. Global Affairs. 2017. VOL. 3, NOS. 4-5, P. 353-364.

### Допоміжна

16. Бжезинский З. Велика шахівниця. К.: Основи, 2009. 242 с.
17. Галенко О.І. Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз АН УРСР. Ін-т історії України / О.І. Галенко. К.: Наукова думка, 1991. 322 с.
18. Голуб Н.В. Україна та міжнародні організації: інформаційно-довідкове видання / Н.В. Голуб. К.: Кондор, 2003. 212 с.
19. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України: навч. посіб. / В.В. Говоруха, В.Г. Бульба, А.Є. Тамм та ін. К.: ДП НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. 220 с.
20. Жовква І.І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. К.: Юстиніан, 2010.
21. Зленко А.М. Від внутрішніх потреб до зовнішніх пріоритетів: Виступи, промови, інтерв'ю, статті. К.: Преса України, 2002. 346 с.
22. Зленко А.М. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. Х.: Фоліо, 2009. 559 с.
23. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин. К.: Генеза, 2004. 622 с.
24. Золотухін Д. Протидія інформаційній агресії росії на рівні законодавчих актів: Резолюція Європарламенту. URL: <https://detector.media/infospace/article/121555/2016-12-18-protidiya-informatsiini-agresii-rosii-na-rivni-zakonodavchikh-aktiv-rezolyutsiya-evroparlamentu-analiz>.
25. Івченко О.Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан. К.: РІЧ УАННП, 2010. 756 с.
26. Карпенко Ф.П. Рівноправна і повноправна Українська РСР у міжнародних стосунках. Львів: Каменяр, 1987. 76 с.
27. Копиленко М.Л. Українсько-німецькі відносини: здобутки, проблеми, перспективи. К.: НІСД. 2006. 254 с.
28. Кремень В.Г. Табачник Д.В., Ткаченко В.М. Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду). К.: АРС-Юкрейн, 1996. 764 с.
29. Кучик О.С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О.А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. К.: Знання, 2010. 572 с.
30. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.): Підручник / Л.Ф. Гайдуков, В.Г. Кремень, Л.В. Губерський та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
31. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): Навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Либідь, 2002. 240 с.
32. Руденко Г. М. Україна дипломатична. К.: Генеральна дирекція по обслуг. інозем. представництв, 2001. 176 с.
33. Світова гібридна війна: український фронт. За ред. В.П. Горбуліна. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2431>.
34. Сорока М. М. Світ відкриває Україну: Про зовнішню політику Української держави у 90-х рр. ХХ ст.: Статті. Документи. Коментарі. К.: Київська Правда, 2001. 782 с.

35. Тамм А. Є., Стрельцов В.Ю., Дзюгдзюк В.Б. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва : Модуль 5 : навч. Посібник. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ, 2009. 144 с.
36. Теліпко В.Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В.Е. Теліпко, А.С. Овчаренко; за заг. ред. В.Е. Теліпко. К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
37. Ткач Д.І. Зовнішня політика України: навчально-методичний комплекс дисципліни / Д.І. Ткач. К.: Університет економіки та права "КРОК", 2010. 32 с.
38. Україна і Європа (1990-2000 рр.) У країна в міжнародних відносинах з країнами-членами Європейського союзу. Анотована історична хроніка / І.М. Мельникова та ін. К.: Ін-т Історії України НАН України, 2001. 308 с.
39. Хоменко Г. Д. Основи миротворчості. Навч. посібник. К.: Видавничий дім ДЕМІД, 2008. 276 с.
40. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник / Л.Д. Чекаленко; Дипломатична академія України при МЗС України. 2-ге вид. К.: Кондор, 2011. 290 с.
41. Чиж І.С. Україна в Раді Європи / І.С. Чиж. К.: Парламентське видавництво, 2001. 384с.
42. Яровий В. І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст.: Курс лекцій. К.: Либідь, 1996. 269 с.
43. Fierke К.М. Critical Approach to International Security. Polity, 2007. 288 р. P. 13-32.
44. Jutta Weildes. The Cultural Production of Crises: U.S. Identity and Missiles in Cuba. URL: [https://sites.middlebury.edu/coldwarculture/files/2013/10/weldes\\_cultural\\_prod\\_of\\_crises.pdf](https://sites.middlebury.edu/coldwarculture/files/2013/10/weldes_cultural_prod_of_crises.pdf).
45. Milton Mueller, Andreas Schmidt, Brenden Kuerbis. Internet Security and Networked Governance in International Relations. International Studies Review, 2013. Vol. 15. P. 86–104.
46. Nação e Defesa, 2011. № 129-5. (До Теми 3).
47. Sean Kay. Global Security in the Twenty-first Century: The Quest for Power and the Search for Peace. Rowman & Littlefield Publishers. 2006. 380 p. P. 57-89.

### **Інформаційні ресурси**

48. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995\\_048](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048).
49. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру. 14 березня 1975 р. Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_254](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_254).
50. Декларація про державний суверенітет України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>.

51. Конституція України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
52. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
53. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
54. Про Положення про Міністерство закордонних справ України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>.
55. ECAM-EPMI (Graduate School of Electrical Engineering), France. URL: <https://www.ecam-epmi.fr/en..>
56. European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi..>
57. University of Coimbra, Portugal. URL: <https://www.uc.pt/en..>
58. University of Jyväskylä, Finland. URL: <https://www.jyu.fi/en>.
59. University of Tartu, Estonia. <https://www.ut.ee/en>.

## ДОДАТКИ

### Додаток А

#### ТЕРМІНИ ВСТУПУ ДО ЄС

01/

##### КРАЇНА-КАНДИДАТ НА ЧЛЕНСТВО В ЄС

Статус країни, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, і ЄС визнає її прагнення. Цього статусу Україна [набула](#) 23 червня 2022 року.

02/

##### СКРИНІНГ

Офіційна процедура, під час якої Європейська Комісія спільно з країною-кандидатом на членство в ЄС аналізують відповідність національного законодавства країни-кандидата відповідному **acquis ЄС (праву ЄС)**. Скринінг відбувається за 33 переговорними главами, які згруповані за 6-ма кластерами (тематичними блоками) відповідно до [переглянутої](#) у 2020 році методології розширення ЄС.

В результаті скринінгу будуть визначені пріоритети ключових реформ (benchmarks) для **кластеру** в цілому. За результатами скринінгу Єврокомісія представить звіт, на основі якого Рада ЄС ухвалить рішення про відкриття переговорного кластера. Скринінг вважається першим кроком у процесі перемовин про членство в Євросоюзі.

03/

##### ПАКЕТ РОЗШИРЕННЯ ЄС

Щорічний стратегічний документ щодо політики розширення ЄС, який включає звіт Європейської Комісії з оцінкою прогресу, досягнутого країнами-кандидатами та потенційними кандидатами. Зазвичай Європейська Комісія публікує такий звіт **восени кожного року**.

Наприклад, останній [Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС 2023 року](#) був оприлюднений 8 листопада 2023 р. та містив не лише загальну оцінку прогресу України, а й **чіткі рекомендації, які повинні бути виконані протягом 2024 року** (так звані “сірі бокси”). Спектр таких рекомендацій надзвичайно широкий, адже вони охоплюють політичні та економічні критерії вступу до ЄС, а також ключові 33 розділи за всіма сферами державної політики.

Прогрес у виконанні таких рекомендацій Європейської Комісії напряму впливає на просування України вперед у перемовинах та пришвидшує загальний процес вступу до ЄС. І, звісно, відповідальність за проактивність у такому процесі – завжди за державою, яка самостійно визначає, яким чином та за допомогою яких заходів досягати прогресу. Так, наприклад, в Україні було затверджено [план заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії](#), представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року.



04/

## ПЛАН ЗАХОДІВ З ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ, ПРЕДСТАВЛЕНИХ У ЗВІТІ ПРО ПРОГРЕС УКРАЇНИ В РАМКАХ ПАКЕТА РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 2023 РОКУ

Встановлює більше 350 заходів щодо виконання 142 рекомендацій Європейської Комісії та передбачає залучення більше 100 виконавців, серед яких міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, державні (військові) адміністрації, інші державні органи та органи місцевого самоврядування.

Заходи охоплюють найрізноманітніші спрямування, наприклад, розробку близько 40 законопроектів, близько 50 актів Кабінету Міністрів України, близько 70 відомчих нормативно-правових актів, супроводження близько 40 законопроектів у Верховній Раді України, здійснення окремих політичних кроків та технічне забезпечення існуючих загальнодержавних процесів тощо.

05/

## ACQUIS ЄС

Сукупність загальних прав і обов'язків, які є обов'язковими для всіх держав-членів ЄС. Постійно розвивається і містить:

- зміст, принципи та політичні цілі Договорів;
- законодавство, ухвалене згідно з Договорами та прецедентне право Суду ЄС;
- декларації та резолюції, ухвалені ЄС;
- інструменти в межах Спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- міжнародні договори, укладені ЄС і між собою державами-членами у сфері діяльності ЄС.

06/

## СЕЛФ-СКРИНІНГ

Ще до початку офіційного скринінгу Єврокомісії, Україна провела селф-скринінг, за результатами якого презентувала [Звіт](#) проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). Процедура дала змогу визначити стан адаптації українського законодавства до права ЄС, виявити невідповідності та прогалини, які треба усунути в межах переговорів та підготовки до вступу в Європейський Союз. Згідно звіту, наразі близько 3 тис. актів права ЄС підлягають подальшій повній та/або частковій імплементації.

07/

## ПЕРЕГОВОРНІ РОЗДІЛИ

Переговорні розділи – формують основу переговорів про вступ для кожної країни-кандидата. Всього є 35 розділів (поточних) переговорів про вступ відповідно до методології розширення ЄС – вони відповідають різним сферам acquis ЄС. Країни-кандидати повинні адаптувати свою адміністративну та інституційну інфраструктуру та привести національне законодавство у відповідність до законодавства ЄС у цих сферах. Різні розділи переглядаються

під час скринінгу *acquis* та регулярно оцінюються до моменту закриття кожного розділу.

Відповідно до нової методології розширення 33 розділи об'єднані у 6 кластерів, де кластер «Фундаментальні сфери» відкривається першим і закривається останнім. Розділ 34 «Інституції» та розділ 35 «Інші питання» будуть розглядатися окремо.

08/

#### ПОЯСНЮВАЛЬНІ СЕСІЇ (РОЗ'ЯСНЮВАЛЬНІ ЗУСТРІЧІ)

В межах офіційного скринінгу, сесії, під час яких фахівці Європейської Комісії пояснюють розділ за розділом, що таке *acquis* ЄС з погляду законодавчого узгодження та належної адміністративної спроможності.

09/

#### ДВОСТОРОННІ ЗУСТРІЧІ (В МЕЖАХ СКРИНІНГУ)

Під час таких зустрічей країна-кандидат представляє, на якому етапі підготовки вона перебуває щодо ухвалення та імплементації законодавства ЄС за кожним переговорним розділом.

10/

#### ЗВІТ ПРО СКРИНІНГ

Документ, який готує Європейська Комісія за результатами двосторонніх зустрічей з країною-кандидатом, і який містить:

- оцінку рівня наближення законодавства країни-кандидата до *acquis* ЄС;
- оцінку того, чи озвучені країною-кандидатом плани щодо подальшого наближення є реалістичними;
- оцінку адміністративної та інституційної спроможності країни-кандидата за відповідними переговорними розділами.

11/

#### ПЕРЕГОВОРНА РАМКА

Технічне завдання, яке встановлює керівні положення та принципи для переговорів про вступ з кожною країною-кандидатом. Складається з трьох частин: 1) принципи, що регулюють переговори про вступ, 2) зміст переговорів і 3) процедура переговорів. Європейська Комісія розробляє проєкт переговорних рамок, країни-члени ЄС ухвалюють його, а головуєча у Раді ЄС країна представляє його на початку переговорів про вступ.

12/

#### ПЕРЕГОВОРИ ПРО ВСТУП

Переговори відбуваються на **міжурядових конференціях** між державами-членами та країною-кандидатом. Вони стосуються умов, за яких країну буде прийнято до ЄС, і зосереджені на ухваленні та імплементації *acquis* ЄС. *Acquis* розділено на кластери (які складаються з кількох розділів/глав), кожен з яких охоплює певну сферу політики ЄС.

В результаті скринінгу, проведеного для кожного кластера, між ЄС та країною-кандидатом будуть узгоджені пріоритети для прискореної інтеграції та ключових реформ. Коли ці пріоритети будуть достатньою мірою імplementовані, кластер (що охоплює всі пов'язані з ним розділи) відкривається без подальших умов, і для кожного розділу встановлюються контрольні показники для завершення роботи. Розділи відповідного кластера оцінюються і закриваються окремо. Переговори допомагають країнам-кандидатам підготуватися до виконання зобов'язань щодо членства в ЄС. Вони також дозволяють ЄС підготуватися до розширення з точки зору інтеграційної спроможності. Результати переговорів вносяться до проекту договору про приєднання після завершення переговорів за всіма розділами.

### 13/

#### МІЖУРЯДОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

Також відома як intergovernmental conference (IGC).

У політиці розширення ЄС, міжурядовою конференцією є офіційні переговори між країною-кандидатом та урядами країн-членів ЄС для обговорення та узгодження положень майбутнього договору про вступ країни-кандидата до Євросоюзу. На Першій міжурядовій конференції відбувається представлення переговорних делегацій, переговорної рамки та переговорної позиції країни-кандидата.

### 14/

#### МОНІТОРИНГ ПЕРЕГОВОРІВ

Для оцінки прогресу країн-кандидатів у виконанні своїх зобов'язань існує процедура моніторингу. Моніторинг здійснюється Європейською Комісією під час **переговорів про вступ** та протягом проміжного періоду після підписання договору про приєднання до ЄС до самого приєднання.

Комісія аналізує рівень наближення законодавства країни-кандидата до права ЄС, відповідність іншим зобов'язанням, та на основі цих даних готує звіт щодо країни в межах Пакету Розширення, який передає на розгляд Раді ЄС.

### 15/

#### ДОГОВІР ПРО ПРИЄДНАННЯ

Підписується державами-членами та країною, що приєднується після завершення переговорів про вступ. Проте вступ не є автоматичним, оскільки Договір має бути ратифікований всіма державами-членами та країною, яка приєднується. Договір набуває чинності після ратифікації в дату, яка була визначена раніше, встановлюючи умови та домовленості щодо приєднання, включаючи права та обов'язки нової держави-члена, а також адаптацію до інституцій ЄС.

16/

## КРИТЕРІЇ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ (КОПЕНГАГЕНСЬКІ КРИТЕРІЇ)

Основні умови, яким повинні відповідати країни- кандидати, щоб стати країною-членом, а саме:

- політичні критерії: стабільність інститутів, що є гарантами демократії, верховенства права, прав людини, поваги та захисту прав меншин;
- економічні критерії: існування діючої ринкової економіки та здатність впоратися з конкуренцією та ринковими силами в межах Європейського Союзу;
- адміністративна та інституційна спроможність для ефективного впровадження acquis та здатність брати на себе зобов'язання членства.

\*Крім зазначених критеріїв, враховується також здатність ЄС приймати нових членів, зберігаючи при цьому імпульс європейської інтеграції.

17/

## УМОВИ ВІДКРИТТЯ ПЕРЕГОВОРНИХ КЛАСТЕРІВ (ТАК ЗВАНІ OPENING BENCHMARKS)

Визначені Європейською Комісією передумови, виконання яких країною-кандидатом є підставою для відкриття переговорів за відповідним кластером.

Крім умов відкриття кластерів, Європейська Комісія може встановлювати проміжні умови (interim benchmarks), а також умови закриття розділів (closing benchmarks).

18/

## ДОРОЖНЯ КАРТА У СФЕРІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Документ, яким країна-кандидат затверджує перелік ключових реформ у даній сфері і строків їх виконання та який слугує основою для моніторингу Європейською Комісією прогресу країни-кандидата у переговорних розділах 23 «Верховенство права та основоположні права та свободи» і 24 «Правосуддя, свобода, безпека».

Дорожня карта готується на основі орієнтирів, викладених у звіті Європейської Комісії про скринінг, у взаємодії з громадянським суспільством.

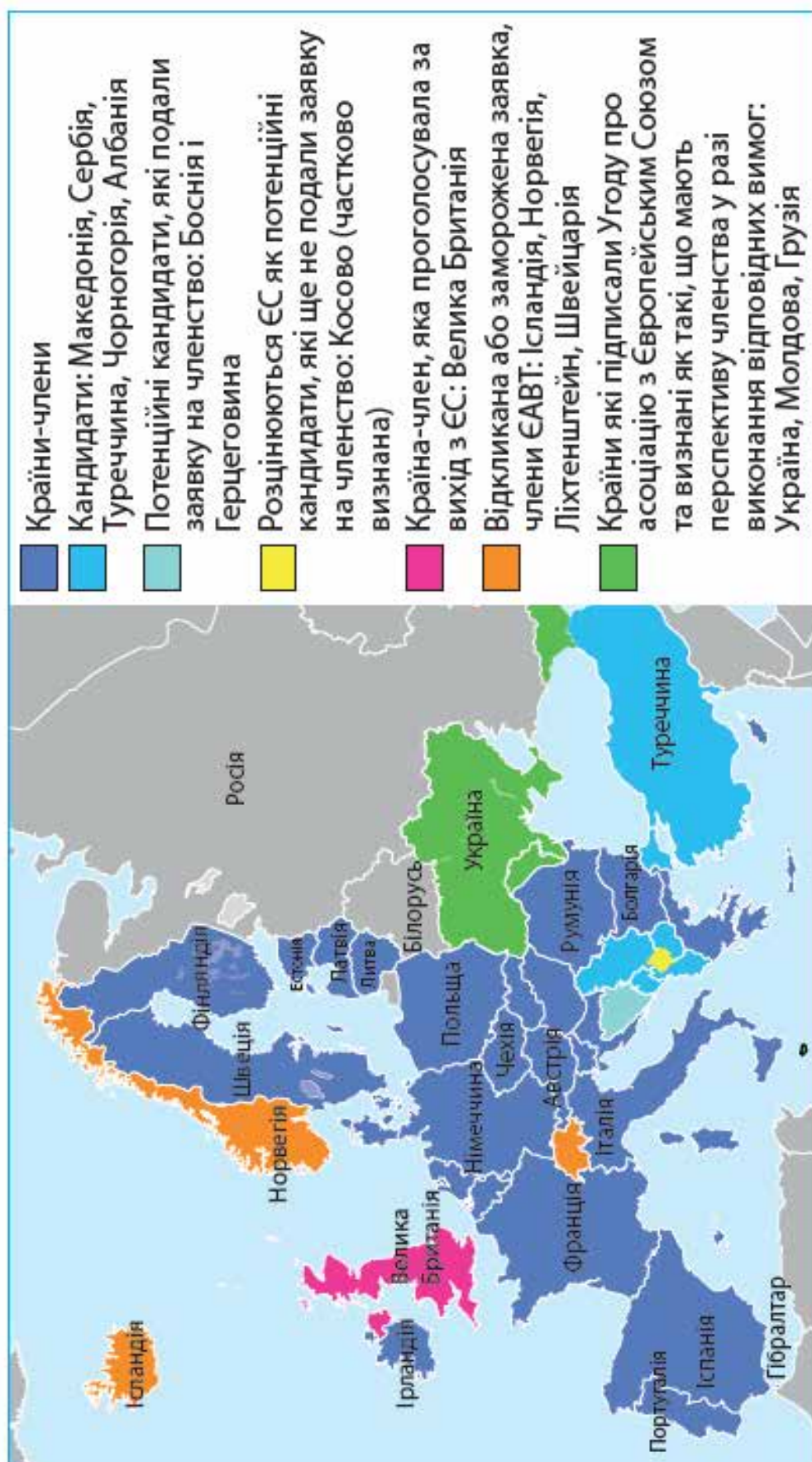
Дорожня карта у сфері верховенства права (але не тільки вона) слугує умовою відкриття (opening benchmark) першого переговорного кластеру «Фундаментальні сфери».

19/

## ДОРОЖНЯ КАРТА ЩОДО РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Документ, яким країна-кандидат затверджує перелік ключових реформ у даній сфері і терміни їх виконання та який слугує основою для моніторингу Європейської Комісії прогресу країни-кандидата у відповідних сферах.

Дорожня карта готується на основі орієнтирів, викладених у звіті Європейської Комісії про скринінг, у взаємодії з громадянським суспільством.



Європейський Союз та перспективи його розширення



# EU institutions and bodies



**НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ**  
**ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ**  
**СПІВПРАЦІ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**до практичних занять**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»  
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»  
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»  
денної форми навчання

**Автори - упорядники:**  
**ЄВСЮКОВА О.В.**  
**МОСКВІЧОВА О.С.**

Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та  
дорадництва НУБіП України  
Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,  
Навчальний корпус №10,  
каб. 212 Тел.: (044) 527-80-61

Видання друкується в авторській редакції.

Підписано до друку 30.10.2024

Формат 60 84 1/16.1

Ум. друк. арк. 3,2

Обл.-вид. арк. 3,2

Видавничий центр НУБіП України  
03041 м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15